

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2014 Sayı: 01 Cilt: 01 İlkbahar Dönemi
January / February / March / April 2014 Issue: 01 Volume: 01 Spring Semester
ID:03 K:03
www.mtddergisi.com

KENTSEL MEKÂN TASARIMLARININ TEKERLEKLİ SANDALYE KULLANICILARI İÇİN YETERLİLİĞİ; ANTALYA IŞIKLAR CADDESİ ÖRNEĞİ

Rifat OLGUN¹ Tahsin YILMAZ¹ Kübra Tuğçe ARABACI¹

¹Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü 07070 Antalya

Özet: Toplum hayatına katılımda mekâna ulaşmak ve mekânı kullanabilmek herkes için büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle engelli bireylerin de diğer tüm bireylerle aynı koşullarda yaşamlarını sürdürebilmesi, yapılı çevrenin onlar içinde ulaşılabilir biçimde planlanması, tasarlanması ve uygulanmasıyla sağlanacaktır. Engelli bireylerin bakıma muhtaç olarak algılanması ve toplumdan soyutlanması, hayata karşı duyarsız olmalarına neden olmaktadır. Bu kapsamda dünya ölçeğinde mekânların hızlı bir şekilde dönüşüm göstermesinden dolayı mekânsal, sosyal, politik ve kültürel dinamikler de değişim göstermektedir. Bu nedenle tasarımcılar engelli bireyleri de düşünerek onların sosyal hayata girebilmelerini kolaylaştıracak ve toplum içerisinde ki yaşamını etkileyen fiziksel engellerden kurtaracak tasarımlar oluşturmalıdır. Bu çalışma kapsamında Antalya kenti, Murat paşa ilçesi sınırları içerisinde yer alan Işıklar Caddesinin engelliler açısından kullanımı incelenmiştir. Alan içerisinde bulunan kaldırımlar, yaya geçitleri ve rampalar, otoparklar, durak ve istasyonlar, kent mobilyaları ve mağaza girişleri gözlemlenmiş ve fotoğrafları çekilerek ölçümleri yapılmıştır. Elde edilen bu ölçümler standart temel tasarım ölçüleri ile karşılaştırılmıştır ve uygun bileşenler belirlenmiştir. Uygun olmayanlar için gerekli öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Peyzaj Mimarlığı, Engellilik, Mekânsal Tasarım, Işıklar Caddesi

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2014 Sayı: 01 Cilt: 01 İlkbahar Dönemi
January / February / March / April 2014 Issue: 01 Volume: 01 Spring Semester
ID:03 K:03
www.mtddergisi.com

SUFFICIENCY OF URBAN SPACE DESIGNS FOR WHEELCHAIR USERS: ANTALYA ISIKLAR STREET CASE

Abstract: Accessibility and availability of a space are regarded very important for the participation to the social life. Therefore, the organization of the urban environment should be designed, planned and implemented in a way to make the urban spaces accessible for disabled people so that they could also live their lives in the same conditions with everyone. The perception that the disabled individuals are in need of care and their isolation from the society cause them to be insensible against to the life. In this context, because of the rapid transformation of the spaces on all around the world; spatial, social, political and cultural dynamics also show a significant change. Therefore, designers should create designs that take also the disabled persons into account and that would facilitate the access of the disabled individuals to social life and save them from the physical barriers significantly affecting their lives within the society. Within the scope of the study, Isıklar Street in Muratpasa District of Antalya Province is observed with regard to its use by the disabled people. The pavements, crossways and ramps, parking areas, bus stops and stations, equipment elements and entrances of buildings are examined, photographed and measured. These measurements are compared with the standards and appropriate components are determined. At the end of the study several design suggestions are revealed for inappropriate components.

Key Words: Landscape Architecture, Disability, Spatial Design, Isıklar Street

1.GİRİŞ

Son yıllarda, sürdürülebilir bir kentsel yaşamın vazgeçilmez öğeleri olarak nitelenen engelsiz tasarım (barrierfree design), evrensel tasarım (universal design) ya da herkes için tasarım (design for all) kavramları, yaşanabilir kentsel mekânlarda fiziksel olduğu kadar sosyal ulaşılabilirliği de sağlarken herkesin kullanabileceği bir yaşam alanının oluşmasına zemin hazırlamaktadır. Bu zemin, aslında herkes bir yetersizliğe sahiptir ya da bir başka ifadeyle herkes potansiyel engellidir fikrini varsayar ki herkes için tasarım ya da evrensel tasarım yaklaşımının yedi ilkesinin arkasındaki gerçekte budur.

Dolayısıyla bu zemin, yapılaşmış çevrenin ulaşılabilirliği ve yapılaşmış çevreye ulaşılabilirlik yoluyla hem kullanıcıların

hem de yapılaşmış çevrenin kalitesini arttırmaya temellenmektedir. Sağlıklı bir çevre ve onun kullanılabilirliği kadar sağlıklı bir toplumun yaratılması ancak bu yolla mümkün olmaktadır (Tural, 2006).

Gleeso' ya (1998) göre; kentte inşa edilmiş halde bulunan çevre, temelde tüm insanlar için yapılmıştır. Ancak engelliler bu bağlamda değerlendirilmemiştir. Özellikle konfor ve kolaylık bakımından kentlerin çoğu, engelliler için tasarlanmamıştır. Birçok tasarımcıya göre de, batı ülkelerinin büyük kısmında kentsel sosyal yaşamın gelişimi içerisinde fiziksel, yasal, politik, teknik birtakım sistemlerde dâhil olmak üzere, engelli insanların gereksinimleri göz önüne alınmadan kentler biçimlenmiştir (Yıldız, 2003). Bu nedenle engelli bireylerin yaşamın en temel alanlarını, diğer bireylerle paylaşamamaları ciddi bir problem oluşturmaktadır. Engellilerin

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2014 Sayı: 01 Cilt: 01 İlkbahar Dönemi
January / February / March / April 2014 Issue: 01 Volume: 01 Spring Semester
ID:03 K:03

www.mtddergisi.com

sosyalleşmesinin önündeki engelleri kaldırmak ise toplum için büyük önem taşımaktadır (Gür, 2001).

Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı tarafından Devlet İstatistik Enstitüsü'ne yaptırılan "Türkiye Özürlüler Araştırması" ile ülkemizdeki özürlülük profili geniş kapsamlı olarak araştırılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, özürlü olan nüfusun toplam nüfus içindeki oranı %12.29'dur. Buna göre ülkemizde 8.431.937 kişi özürlü olarak yaşamlarını sürdürmektedir (Anonim, 2014).

Bu oranlara göre 8 milyon engelli birey, aileleriyle birlikte 32 milyon kişiye ulaşmakta böylece engellilik sorunu ülke nüfusunun yarısını ilgilendiren önemli bir problem haline gelmektedir. Bu bağlamda; fiziksel engelli (tekerlekli sandalye kullanıcıları) bireylerin çevre ve konut alanlarındaki yanlış tasarımlardan dolayı hareket özgürlüğünün 2000'li yıllarda dahi sınırlı olduğu söylenebilir. Gelişmiş ülkelerde insan haklarına verilen önemin etkisi ile fiziksel engelli kişilerin hakları ve yaşamları herkes gibi eşit faaliyetleri içerecek şekilde düşünülür. Bu insanlar için, hizmetler, ulaşılabilir çevre, toplu taşıma araçları, mobilya tasarımları gibi konular geliştirilmektedir. Engellilerin eksikliklerine yönelik düzenlemeler yapıldığında fiziksel engelli insanların pek çok aktiviteyi başarabileceği düşünülür (Erdem, 2007).

Toplum hayatına katılımında mekâna ulaşmak ve mekânı kullanabilmek büyük önem taşımaktadır. Ancak, engelli bireylerin diğer tüm bireylerle aynı koşullarda yaşamlarını sürdürebilmesi için yapılı çevrenin onlar için de ulaşılabilir

biçimde planlanması, tasarlanması ve uygulanmasıyla sağlanacaktır (Sirel vd., 2012). Çünkü sosyal hayat, engelli insanlar için konutundan dışarı adım atabilmesi ile başlamaktadır. Konutundan dışarı çıkmayı isteyen bir engelli için merdiven basamakları, asansör kabini, kaldırımlar, yaya geçitleri, ulaşım vasıtaları vb. aşılamaz engellere dönüşmektedir (Erdem, 2007).

Engellilik Tanımları ve Engel Türleri:

Engellilik kavramı birçok kişi ve kurum tarafından farklı şekillerde yapılırken, Türkiye'de 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanununun 3. Maddesinin "c" fıkrasında tanımlanmıştır. Bu maddeye göre engelli; "doğuştan veya sonradan herhangi bir hastalık veya kaza sonucu bedensel, zihinsel, ruhsal, duygusal ve sosyal yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmesi nedeniyle normal yaşamın gereklerine uymama durumunda olup; korunma, bakım, rehabilitasyon, danışmanlık ve destek hizmetlerine ihtiyacı olan kişi" olarak tanımlanmıştır.

Ülkemizde her geçen gün konuya ilişkin bilincin artmasının bir yansıması olarak gerçekleştirilen bilimsel çalışmalarda artmaktadır. Atıcı (2007) engelli bireylerin kentsel mekânda karşılaştıkları fiziksel ve sosyal problemler ile kentsel mekânın engelli bireyler tarafından kullanılabilirlik derecesine, Özcan (2008) engelli standartlarının kentsel açık ve yeşil alanlarda analizine, Maraz (2009) Özürlülerin kent içinde erişilebilirliklerini etkileyen standartlara, Çınar (2010), Bekçi (2012) engelli bireylerin fiziksel mekâna erişim ve o mekânı kullanırken karşılaştığı sorunlar ve bu sorunlara neden olan

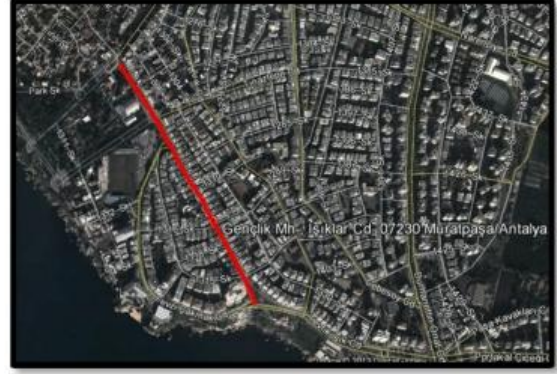
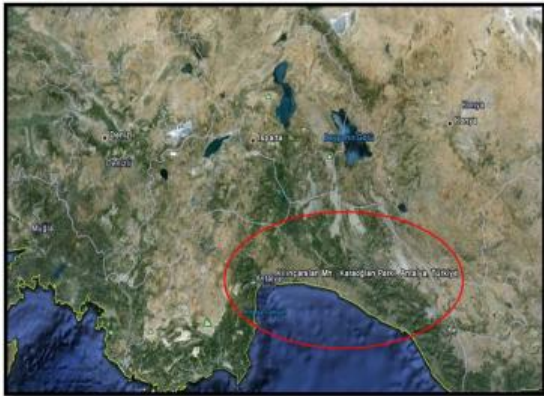
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2014 Sayı: 01 Cilt: 01 İlkbahar Dönemi
January / February / March / April 2014 Issue: 01 Volume: 01 Spring Semester
ID:03 K:03

www.mtddergisi.com

etmenlere, Sağlık (2010) kentsel dış mekân tasarımlarının tekerlekli sandalye kullanıcıları için yeterliliği ve geliştirme olanaklarına, Ekşil (2011) engelli bireyler için dış mekân tasarım ilkeleri ve standartlarına, Gökçe (2012) parkların engelli bireyler tarafından kullanım olanaklarına, Trueve ve Türel (2013) yapıları çevrelerin fiziksel engelliler yönüyle kullanılabilirliği konularına çalışmalarında yer vermiştir. Bu bağlamda çalışmanın amacı, Antalya kenti, Muratpaşa ilçesi sınırları içerisinde yer alan Işıklar Caddesinde yer alan yapıları çevrenin (kaldırımlar, yaya geçitleri ve rampalar, otoparklar, durak ve istasyonlar, kent mobilyaları ve mağaza girişleri) mevcut durumunu ve fiziksel engelliler yönüyle kullanılabilirliğini ortaya koymaktır.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

Çalışma alanı Antalya kentinin, Muratpaşa ilçesi sınırları içerisinde yer alan Işıklar Caddesidir (Şekil 1). Kentin en eski ve en işlek caddelerinden birisi olan Işıklar Caddesi 2010 yılında Antalya Büyükşehir Belediyesi tarafından yenilenmiş ve bugünkü halini almıştır.

Şekil 1. Antalya Işıklar Caddesi Hava Fotoğrafı (Google Earth, 2014)

Çalışma kapsamında başta TSE (Türk Standartları Enstitüsü), UN (United Nations Publication) ve Özürlüler İdaresi Başkanlığı olmak üzere çeşitli kurum ve kuruluşlardan alınan standartlar çalışmamızda materyal olarak kullanılmıştır. Ayrıca konu ile ilgili yapılan literatür taramaları, ilgili belediyeler ile yapılan sözlü görüşmeler ve arazi çalışmalarından elde edilen ölçüm sonuçları temel diğer veriler olarak kullanılmıştır. Elde edilen bütün veriler standartlarla karşılaştırılmış, uygun olan kullanımlar belirlenmiş ve uygun olmayanlar için gerekli öneriler geliştirilmiştir.

3. BULGULAR

Antalya kenti Muratpaşa ilçesi sınırları içerisinde yer alan Işıklar Caddesi Antalya'nın gerek yerli gerekse yabancı ziyaretçiler açısından en yoğun kullanılan caddelerinden birisidir. Antalya da yaşayanlar için adeta bir cazibe merkezi konumundadır. Caddenin hemen kenarında yer alan Atatürk evi ve tarihi yapıları (Hadrianus Kapısı vb.), caddeden geçen tarihi ve klasik tramvay, yenilenen kentsel

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2014 Sayı: 01 Cilt: 01 İlkbahar Dönemi
January / February / March / April 2014 Issue: 01 Volume: 01 Spring Semester
ID:03 K:03

www.mtddergisi.com

donatı elemanları, kaldırımlar ve su havuzları caddenin görselliğini arttırmaktadır. Ayrıca cadde boyunca yer alan kafeler ve sosyal alanlar öğrencilerinde kullanım yoğunluğunu arttırmaktadır.

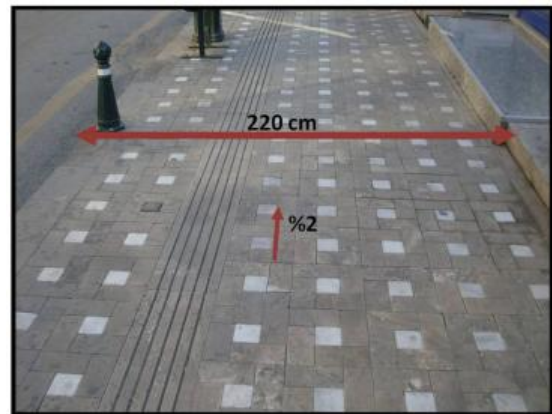
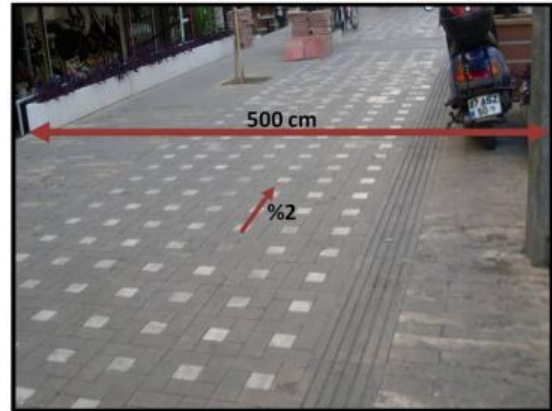
3.1. Kaldırımlar

Yaya yolları ve kaldırımların temel görevi farklı yapıları, aktiviteleri ve mekânları dış mekânda birbirine bağlamaktır. Bu nedenle kaldırımların tasarımı ve uygulaması toplumdaki tüm bireylerin bu aktivitelerden faydalanmalarının ve günlük yaşamlarını hiçbir engelle karşılaşmadan sürdürebilmelerinin sağlanabilmesi açısından oldukça önemlidir (Yerel Yönetimler için Ulaşılabilirlik Temel Bilgiler Teknik El Kitabı, 2011). Bu nedenle engelli bireylerin yürüme yollarında serbestçe, engellenmeden ve durmadan dolaşabilmeleri ve hareketlerinin bilincinde olarak kullanabilmeleri için yol sathında engeller bulunmamalıdır. Tehlikeli olacak her türlü düzensizlikten kaçınılmalıdır (yer ızgaraları, yer mantarları, yola gerilmiş otopark zincirleri, yol sathındaki anormal döşeme farklılıkları, çukurlar, yoldaki geliş güzel seviye farklılıkları ve yükseklikler gibi düzenlemeler) (Gökçe, 2012).

Engelsiz bir yaya kaldırımını en az 1,5 metre, en ideal 2 metre genişlikte olmalıdır. Kaldırım genişliği, otobüs duraklarında minimum 3 metre ve dükkân önlerinde ise minimum 3,5 metre olmalıdır (ÖZİDA, 2008).

Sürücü gücü ile hareket eden tekerlekli sandalyeler hesaba katılarak, kaldırım eğimleri mümkünse %5'ten fazla

olmamalıdır ve bu limit yeni gelişmelerde tasarım sınırı olarak kullanılmalıdır. İsveç Yerel Yönetimler Birliği, %2,5 eğimin birçok kişi için sorun teşkil etmediğini, ancak bundan daha yüksek eğimlerde bazı tekerlekli sandalye kullanıcılarının ilerlemede güçlük çektiğini açıklamıştır (Koca, 2010). Ayrıca eğimin kaçınılmaz olarak daha fazla olduğu yerlerde her 10 metrede bir sahanlık (1,5-1,8 metre uzunlukta) oluşturulmalıdır (Koca, 2010).

Şekil 2. Antalya Işıklar Caddesi Kaldırım Görüntüleri

Yapılan gözlemlerde cadde üzerindeki kaldırımların genişlikleri bazı bölgelerde farklılık göstermesine rağmen,

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2014 Sayı: 01 Cilt: 01 İlkbahar Dönemi
January / February / March / April 2014 Issue: 01 Volume: 01 Spring Semester
ID:03 K:03

www.mtddergisi.com

kaldırımların genişlikleri engellilere yönelik ortaya konan standartlara uygundur (Şekil 2). Kaldırımlarda kullanılan döşeme malzemesi gözenekli bir yapıya sahip olması nedeniyle, özellikle yağışlı mevsimlerde kaygan değildir. Caddede yer alan kaldırımlar üzerinde tekerlekli sandalye kullanan engelli bireylerin erişimini engelleyen her hangi bir engel bulunmamaktadır.

3.2. Yaya Geçitleri ve Rampalar

Rampalar; kaldırımlarda, yaya geçitlerinde, bina girişlerinde kısacası yayaların yürüyüş güzergâhı üzerinde ya da bir etkinliğe katılması sırasında karşısına çıkan yükseklik farklarını aşmasında önem taşımaktadır. Günümüzde doğru yapılmayan/yapılmayan uygulamalar rampaların güvenli biçimde kullanımını engellemektedir. Bu nedenle rampalar tasarlanırken temel hedef, tekerlekli sandalye kullanıcıları, bebek arabaları, görme engelliler açısından yükseklik farkını aşarken ergonomik açıdan gerekli koşulları sağlamak olmalıdır (Yerel Yönetimler için Ulaşılabilirlik Temel Bilgiler Teknik El Kitabı, 2011). Kaldırım

güzergâhı üzerinde yapılacak (kaldırım kenarı dışındaki) rampaların net genişliği ise, tekerlekli iki sandalyenin yan yana geçebileceği bir şekilde min. 180 cm olmalıdır. Rampaların başlangıç ve bitişlerinde tekerlekli sandalyenin manevra yapabileceği en az 150 cm x 150 cm'lik bir alan olmalıdır. Rampa sahanlıkta yön değiştiriyorsa, tekerlekli sandalyeli özürünün manevrası için gerekli sahanlık alanı yine en az 150 cm x 150 cm olmalıdır (TS 12576).

TS 12576'ya göre yaya kaldırımdaki yükseklik farklılıklarını, engellilerin zorlanmadan geçebilmesi gerekmektedir. Rampaları, tekerlekli sandalyeli ve bastonlu engellilerin de kullanacağı düşünülerek eğimler mümkün olduğu kadar rahat ve güvenli yapılmalıdır. Hiç bir şekilde % 8 eğimden dik olmamalıdır. UN'a (2004) göre ise rampa eğimleri %12'ye kadar olabilir ancak eğim arttıkça rampanın mesafesi azalmalıdır.

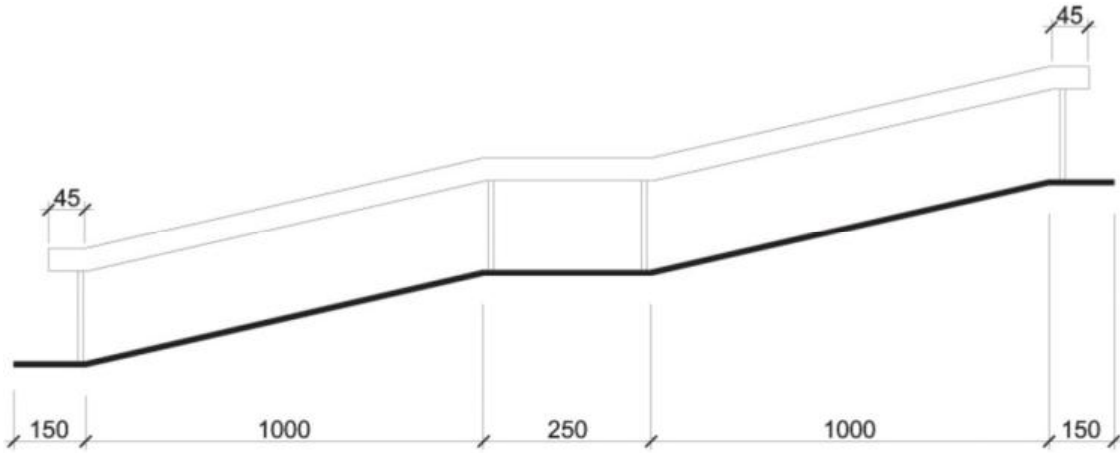
Rampalarda %6 eğimde en fazla 8 metrelik bir mesafe geçilebilirken, %12 eğimde sadece 0,5 metre mesafe geçilebilmektedir (Çizelge 1).

Çizelge 1. Rampaların Eğimi, Uzunluğu Ve Yüksekliğine İlişkin Önerilen Değerler
Tablosu (UN, 2004)

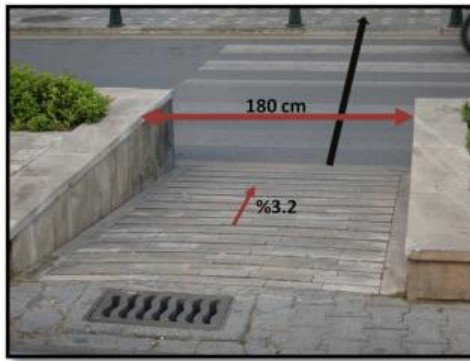
Maksimum Eğim	Maksimum Uzunluk	Maksimum Yükselme
1:20 (%5)	-	-
1:16 (%6)	8.00 m	0.50 m
1:14 (%7)	5.00 m	0.35 m
1:12 (%8)	2.00 m	0.15 m
1:10 (%10)	1.25 m	0.12 m
1:8 (%12)	0.50 m	0.06 m

TSE'ye göre 10 m'den uzun ve yükseklikte 50 cm'den fazla bir farkı geçen rampalarda veya bir rampadan ikinci bir rampaya geçiş

varsa en az 250 cm'lik düz dinlenme alanları yapılmalıdır (TS 12576) (Şekil 3).

Şekil 3. Rampada Eğim ve Dinlenme Alanının cm Cinsinden Ölçüleri (TS 12576)

A

B

Şekil 4. Antalya Işıklar Caddesi Rampa Ve Yaya Geçit Görüntüleri

Çalışma alanı içerisinde yer alan cadde üzerindeki rampalarda yapılan gözlemler ve ölçümler neticesinde cadde üzerindeki rampaların eğimleri ve genişlikleri tekerlekli sandalye kullanan engellilerin ulaşılabilirliğini engellemektedir.

Ayrıca rampaların yüzeylerinde sert, stabil ve derzleriyle pürüzlü bir yüzey oluşturabilecek malzemeler kullanılmıştır (Şekil 4A). Fakat bazı noktalarda geçit genişliğinin standartlara uygun olmasına rağmen yolla arasındaki kot farkı tekerlekli

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2014 Sayı: 01 Cilt: 01 İlkbahar Dönemi
January / February / March / April 2014 Issue: 01 Volume: 01 Spring Semester
ID:03 K:03

www.mtddergisi.com

sandalye kullanıcılarının karşıdan karşıya geçmesini imkânsız hale getirmektedir (Şekil 4B).

3.3. Otoparklar

Taşıt park yerleri düzenlenirken engelliler için yeterli sayıda park yeri ayrılması, ayrılan park yerlerinin ölçülerinin tekerlekli sandalye geçişi için uygun olması, park yerinden kaldırıma erişimin düşünülmüş olması dikkat edilmesi

gereken konulardır (Yerel Yönetimler için Ulaşılabilirlik Temel Bilgiler Teknik El Kitabı, 2011).

Engellilere ayrılmış park alanlarındaki taşıt park alanları 240 cm'lik normal genişlikte değil, bir tekerlekli sandalye kullanıcısının rahatlıkla aracına binmesine ve araçından inmesine olanak sağlayacak biçimde, 360 cm genişlikte olmalıdır. Birden fazla bölmenin birleşik olduğu yerlerde ise 2 bölme için fazladan 150 cm kadar bir alan ayrılmalıdır. Cadde kenarındaki kaldırıma paralel park alanlarında ise, genellikle tekerlekli sandalyenin yerleştirildiği aracın arka kısmına erişimi kolaylaştırmak için 660 cm uzunlukta bir alan ayrılmalıdır. Park alanı kaldırıma açılı ise 480 cm uzunluk, 240 cm genişlik ve 150 cm yan boşluk bırakılmalıdır. Otoparkın giriş ve çıkış alanları, yol kotu ile aynı veya en fazla %8'i geçmeyen rampa olmalı, zemin kaymayı önleyen ve giriş çıkışı belirleyen ayrı malzemelerle kaplanmalıdır. Ayrıca otopark kullanıcıların %2'si kadar engelli otopark yeri ayrılmalıdır ve otoparkla kullanım alanı arası en fazla 50 metre mesafede olmalıdır. Cadde üzerindeki ve

ana yol dışı açık alanlardaki park alanlarının hepsi yüksek levhalarla işaretlenmelidir. Kaldırıma rahatlıkla geçiş için bu yerlerde düşük bordür bulunmalıdır (TS 9111; TS 12576; UN, 2004; Koca, 2010).

Şekil 5. Antalya Işıklar Caddesi Otopark Görüntüleri

Yapılan gözlemler neticesinde ışıklar caddesinde yer alan otoparklarda engelli bireylerin araçlarına yönelik olarak düzenlenmiş ve kullanılmakta olan herhangi bir engelli otoparkına rastlanılmamıştır. Otoparklar içerisinde engelli levhası, yön gösterici engelli levhası veya yerde engelli park işareti gibi engellilere yönelik herhangi bir düzenleme

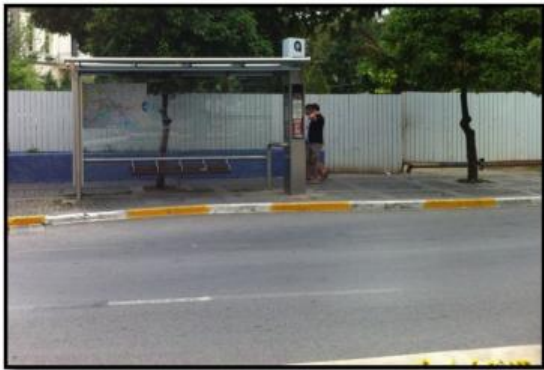
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2014 Sayı: 01 Cilt: 01 İlkbahar Dönemi
January / February / March / April 2014 Issue: 01 Volume: 01 Spring Semester
ID:03 K:03

www.mtddergisi.com

bulunmamaktadır (Şekil 5).

3.4. Durak ve İstasyonlar

Durakların, taşıt yol seviyesinin otobüsün üst basamağına göre farklı yükseklikte olması tekerlekli sandalye kullananlar ile diğer özürülülerin inme/binmelerinde önemli bir engel olduğundan, otobüs durakları engellilerin kullanılabileceği şekilde tasarlanmalıdır (Yerel Yönetimler için Ulaşılabilirlik Temel Bilgiler Teknik El Kitabı, 2011).

Şekil 6. Antalya Işıklar Caddesi Otobüs Durağı Görüntüleri

Duraklarda ve istasyonlarda engelliler için oturma bankı ve bankın uygun yerinde tutunma barları, tekerlekli sandalye alanı bulunmalı ve bu alanlar dış etkilere karşı

korunmalı olmalıdır (TS 12576). Işıklar Caddesi üzerinde yapılan gözlemlerde cadde üzerinde bulunan otobüs duraklarının tekerlekli sandalye kullanan engelli bireylerin bekleme alanları için uygun olmasına rağmen otobüse rahat bir şekilde binmeleri için gereken standartlara uygun değildir (Şekil 6).

3.5. Oturma Birimleri

İnsanların kentsel donatı birimlerinden en iyi şekilde faydalanabilmeleri için ihtiyaçlarının neler olduğunu belirlemek gerekir. Engellilerin kentsel dış mekânlarda oturacakları alanlarla ilgili detaylar çevresel düzenlemelerde genellikle ihmal edilmektedir (Sağlık, 2010). Tekerlekli sandalye kullanan engelliler, kentsel dış mekânlarda sık sık durup dinlenebilecekleri, ellerindeki paketlerini koyabilecekleri yer arayışı içindedirler. Bir dinlenme alanının tasarımı yapılırken Şekil 7'de olduğu gibi oturma elemanlarının kenarında tekerlekli sandalye kullanan engelliler için 120 x 120 cm genişliğinde bir alan bulunmalıdır (Müftüoğlu, 2006).

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2014 Sayı: 01 Cilt: 01 İlkbahar Dönemi
January / February / March / April 2014 Issue: 01 Volume: 01 Spring Semester
ID:03 K:03

www.mtddergisi.com

Kitabı, 2011).

Şekil 7. Antalya Işık Caddesi Bank Görüntüleri

Işık Caddesi'nde yapılan gözlemlerde cadde üzerinde bulunan bankaların kenarlarında tekerlekli sandalye kullanan engelli bireylerin rahat bir şekilde kullanabileceği alanlar ayrılmıştır (Şekil 7).

3.6. Mağaza Ana Girişleri

Her bina girişinde toplu taşıma duraklarından, yolcu indirme alanlarından, özel otopark alanlarından ve yakın çevreye bağlantı sağlayan kaldırımlar, yaya yolları yaya geçitleri ve ulaşılabilir güzergâhtan ve bir binalar grubu içindeki yapıların ulaşılabilir girişlerinden, binaların en az bir girişine engelsiz ulaşım ve giriş olanağı sağlanmalıdır. Ulaşılabilir güzergâh tüm noktalarında en az 92 cm eninde olmalıdır. Bu güzergâh üzerinde rampalar kullanılıyor ise bunların eğimi 1:12 (%8) den fazla olmamalıdır. 15 cm'den daha yükseğe çıkan rampaların her iki yanında korkuluk düzenlemelidir. Korkuluklar rampa yüzeyinden 86,5 cm kadar olmalıdır. Rampaların kenarlarında kenar korumaları en az 5 cm yükseklikte düşünülmelidir (Yerel Yönetimler için Ulaşılabilirlik Temel Bilgiler Teknik El

Şekil 8. Antalya Işık Caddesi Mağaza Ana Giriş Görüntüleri

Çalışma alanı içerisinde yer alan cadde üzerindeki bina girişlerinde yapılan gözlemler ve ölçümler neticesinde birçok binanın girişlerinin tekerlekli sandalye kullanan engelli bireylerin kullanımına uygun olmadığı tespit edilmiştir (Şekil 8). Girişler önünde yer alan yükselti farklılıklarının rampa kullanılmadan sadece merdiven ile çözümlenmesi veya zemin ile girişler arasında kot farkının olması engellilerin rahat bir şekilde mekânları kullanımını kısıtlamaktadır.

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2014 Sayı: 01 Cilt: 01 İlkbahar Dönemi
January / February / March / April 2014 Issue: 01 Volume: 01 Spring Semester
ID:03 K:03

www.mtddergisi.com

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Antalya Işıklar Caddesi'nde engellilere yönelik kullanım olanaklarının gözlemlenmesi neticesinde;

- Antalya Büyükşehir Belediyesi'nin 2010 yılında yaptığı yenileme çalışmalarında, kaldırım ve yaya geçitlerinde genel olarak engellilere yönelik standartların dikkate alındığı,

- Cadde boyunca yer alan mağazaların genelinin tekerlekli sandalye kullanıcılarının erişimine uygun olmadığı,
- Durak ve banklarda tekerlekli sandalye kullanıcılarının düşünülmediği,

- Yaya geçitlerinin bazılarında tekerlekli sandalye geçişlerinin imkânsız olduğu,

- Cadde genelinde engelli otoparkı bulunmadığı sonucuna varılmıştır. Sadece cadde boyunca rampalar ve kaldırım genişliklerinin genel olarak standartlara uygun olduğu diğer ayrıntıların düşünülmediği gözlemlenmiştir.

Engelsiz bir tasarım oluşturulabilmesi amacı ile caddeye çıkan bir tekerlekli sandalye kullanıcısının sorunsuzca hayatını devam ettirebilmesi için tüm ayrıntılar düşünülmelidir ve standartlara uygun olmayan alanların yeniden düzenlenmesi gerekmektedir. Yapılan çalışmalar sadece görsel olarak güzel olmamalı aynı zamanda işlevsel olarak tekerlekli sandalye kullanıcısının caddeye çıktığında kendini farklı hissetmemesi için hayatlarını kolaylaştırabilecek fırsatlar oluşturulmalıdır. Eşit ve adil bir yaşam ancak bu şekilde mümkündür.

KAYNAKLAR

"ANONİM" (2014). "Türkiye Özürlüler Araştırması Temel Göstergeleri" <http://www.eyh.gov.tr/tr/8245/Turkiye-Engelliler-Arastirmasi-Temel-Gostergeleri> 09.05.2014

ERDEM, H.E., (2007). "Ankara'da İç ve Dış Mekân Tasarımlarında Tekerlekli Sandalye Kullanıcılarının Yaşam Analizi", Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mobilya ve Dekorasyon Anabilim Dalı Ankara. s.113

GÖKÇE, D., (2012). "Antalya Atatürk Kültür Parkı Örneğinde Parkların Engelli Bireyler Tarafından Kullanım Olanakları", Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı Antalya. s.96

GÜR, A., (2001). "Özürlülerin Sosyal Yaşama Uyum Süreçlerinde Sportif Etkinliklerin Rolü", Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı, Ankara: Başbakanlık Basımevi.

KOCA, C., (2010). "Engelsiz Şehir Planlama Bilgilendirme Raporu", İstanbul: Dünya Engelliler Vakfı.

MÜFTÜOĞLU, U., (2006). "Tekerlekli Sandalye Kullanan Bedensel Engellilerin Kentsel Mekânları Kullanım Olanaklarının Trabzon Kent Merkezi Örneği Üzerinde İncelenmesi", Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2014 Sayı: 01 Cilt: 01 İlkbahar Dönemi
January / February / March / April 2014 Issue: 01 Volume: 01 Spring Semester

ID:03 K:03

www.mtddergisi.com

ÖZİDA (Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı), (2008). Herkes İçin Ulaşılabilirliğin İyileştirilmesi: Örnek Uygulama Rehberi, Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı, yayın no:48.

SAGLIK, E., (2010). “Kentsel Dış Mekân Tasarımlarının Tekerlekli Sandalye Kullanıcıları için Yeterliliği ve Geliştirme Olanakları: Ordu Kent Merkezi Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı Çanakkale. s.103

SİREL, B., BOYACIGİL, O., DUYMUŞ, H., KONAKLI, N., ALTUNKASA, F., USLU, C., (2012). “Çukurova Üniversitesi Yerleşkesi Açık Alanlarının Fiziksel Engelliler Bakımından Ulaşılabilirliğinin Değerlendirilmesi”, Çukurova Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi, 27(1) ss. 53-72.

TS 9111. “Özürlü İnsanların İkamet Edeceği Binaların Düzenlenmesi Kuralları”, Türk Standartları Enstitüsü, Ankara.

TSE (1999). “Şehir İçi Yollar-Özürlü ve Yaşlılar İçin Sokak, Cadde, Meydan ve Yollarda Yapısal Önlemler ve İşaretlemelerin Tasarım Kuralları”, 12576 Standardı, Ankara.

TUTAL, O., (2006). Türkiye’deki Özürlüler Mevzuatının Bedensel Engellilerin Ulaşılabilirliği Açısından Değerlendirilmesi, Özürlüler’06

Kongre, Sergi ve Sosyal Etkinlikleri Kongre Bildiri Kitabı İstanbul.

UN (2004). Accessibility for the Disabled A Design Manual for a Barrier Free Environment, United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Division for Social Policy and Development.

YEREL YÖNETİMLER İÇİN ULAŞILABİLİRLİK TEMEL BİLGİLER TEKNİK EL KİTABI, (2011). Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Özürlü ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayınları, Genel Yayın No:49.

YILDIZ, B., (2003). “Engelliler İçin Dış Mekân Tasarım Özellikleri”, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.